

که په میوند کې شهید نه شوې
خدا پرو لالیه به ننګی ته دې ساقیښه

لنډیو ته یوه لنډه کتنه

لنډیو ته یوه لنډه کتنه

ارین یون

ارین یون

۱۳۹۳
لمریز

۱۹

Ketabton.com

لنڊيو ته يوه لنډه کتنه

ارين يون

www.melitahrik.com
0777 400 116

۱۳۹۳ ل کال

د کتاب ځانگړنې:

د کتاب نوم: لنډيو ته يوه لنډه کتنه

ليکواله: ارين يون

څپرندوی: د افغانستان ملي تحريک فرهنگي خانگه

د څپرندوی پرله پسې نومره: (۱۹)

کمپوز/ډيزاين: فياض حميد

چاپ شمېر: ۱۰۰۰ ټوکه

چاپ وار: لومړی

چاپ نېټه: ۱۳۹۳ ل کال

نيوليك

مخ	سرليڪ	گهڻه
۱	درنو لوستونڪو ته يوه يادونه	۱
۳	سريزه	۲
۸	د لنڊيو ويونڪي	۳
۱۰	د لنڊيو لنڊه تاريخچه	۴
۱۲	د لنڊيو نومونه	۵
۱۴	د لنڊيو شکل او محتوا	۶
۳۱	د نړۍ له نورو مشهورو شعرو سره...	۷
۳۷	د لنڊيو په هڪله ليکل شوي اثار	۸
۴۹	اخځونه	۹

د تحریک یادښت

فرهنگي خانگه د افغانستان ملي تحریک له اساسي خانگو څخه یوه ده. د دې خانگې دنده داده چې هېوادوالو ته فرهنگي خدمات وړاندې او گټور فرهنگي کارونه ترسره کړي. د تاریخي، ملي، کلتوري ورځو او تاریخي او ملي شخصیتونو نمانځل د دې خانگې نورې دندې دي. د هېواد د لیکوالو د علمي، دیني، روزنیزو او معلوماتي اثارو چاپ هم د دې خانگې له اساسي دندو څخه ګڼل کېږي. له هغې ورځې راهیسې چې تحریک خپل عملي فعالیتونه پیل کړي دي، نو دې خانگې هم ورسره سم خپل فعالیتونه چټک کړي دي. تاریخي ورځې یې نمانځلي، تاریخي واپونو ته یې لوجې جوړې کړي. علمي سیمینارونه او ورکشاپونه یې جوړ کړي دي.

د تحریک دې خانگې د تحریک د عمومي هدفونو په رڼا کې وپتېبله چې په یوځایي ډول (شل عنوانه) کتابونه چاپ کړي. په دې اثارو کې اکثره دیني او علمي اثار شامل دي چې درنو هېوادوالو ته یې وړاندې کوي.

دا اثر (لنډیو ته یوه لنډه کتنه) چې ستاسو په لاس کې دی، اغلې (ارین یون) لیکلی او د همدغو شلو عنوانو اثارو له جملې څخه دی. هیله ده درانه لوستونکي ترې ښه ګټه پورته کړي. تحریک خپلو هېوادوالو ته ډاډ ورکوي چې په راتلونکي کې به هم خپلو دې ډول هڅو ته دوام ورکړي.

د هېواد د فرهنگ د بډاینې په هیله

په درناوي

د افغانستان ملي تحریک

فرهنگي خانگه

درنو لوستونکو ته يوه يادونه

درنو او قدرمنو لوستونکو! دا اثر يا کتابگوټی چې اوس ستاسو په لاس کې دی، دا زما د تحصيلي دورې د وروستي کامل محصول دی. د (۱۳۷۰) ل کال په وروستيو کې زه د کابل پوهنتون د ژبو او ادبياتو پوهنځي له پښتو څانگې څخه فارغه شوم. د تحصيل په بهير کې مې له څېړنې سره لېوالتيا درلودله، د تحصيل پر همدې وروستي کال مې د لنډيو په باب دغه لنډه ليکنه او څېړنه وکړه، له (۱۳۷۰ل) څخه بيا تر (۱۳۹۳ل) کال پورې دادی (۲۳) کاله تېر شول، په دې بهير کې مې د بل هر هېواد وامل په شان د ژوند ډېرې سرې تودې تېرې کړي، مهاجرتونه، جنگونه، سترياوې او ستومانۍ، تکليفونه مو ټول يو بل پسې تېر کړل.

کله چې افغانستان کې نسبتاً آرامي او سوکالي راغله، نو بيا پر نورو گڼو ټولنيزو، سياسي او رسمي چارو مصروفه شوم، د ليکوالۍ ځای راډيويي او ټلوېزيوني او پارلماني بحثونو ونيو. دا اثر چې مې هغه وخت ليکلی و، نو ځان سره مې ساتلی و، څو کاله دمخه چې مې د کور لوبڼي او زاړه کتابونه بيا له سره منظمول، نو دا کتابگوټی مې يوځل بيا لاس ته راغی، يون ته مې ورکړ چې يوځل يې وگوري او اصلاح يې کړي. کله چې د افغانستان ملي تحريک فرهنگي څانگې د کتابونو د چاپ لړۍ پيل کړه، نو له ما څخه يې د چاپ لپاره ددې کتاب غوښتنه وکړه. زه که څه هم په دې پوهېدل م چې دا کتاب تر چاپ دمخه پوره سمون، زياتونې او

بشپړتيا ته اړتيا لري او دا مهال زه هم له گڼو مصروفيتونو سره مخامخ يم او ددې مجال راسره نه شته چې دا كتاب بشپړ كړم، خو چاپ ته مې ځكه زړه بڼه كړ چې د الله (ج) له كلام (قران كريم) پرته نور هېڅ كتاب بشپړ، پوره او كره نه دى. بله خبره دا وه چې دا كتابگوتى زما د تحصيل د دورې محصول دى، نو ځكه مې د هغه وخت د يوه تصوير په توگه په خپل همغه پخواني شكل پرېښود، هيله ده درانه لوستونكي به راته ددې اثر نيمگړتيا وښيي او ددې كتابگوتې ځينې برخې كه لوستونكو ته گټورې تمامې شي، نو دا به زما لپاره د ډېرې خوشالۍ ځاى وي.

د افغاني فرهنگ د لابلداينې په هيله

ارين يون

په ولسي جرگه كې د ننگرهار د خلكو استازې

۱۳۹۳ ل كال

كابل - افغانستان

سرریزه

هغه طبیعت چې مور په کې ژوند کوو، د رمزونو او عجایبو طبیعت دی او د طبیعت پر رمزونو پوهېدل خلاق فکر او رنې سترگې غواړي. خدای پاک په بېلابېلو سیمو کې بېلابېل وگړي خلق کړي دي، ډول ډول خصلتونه یې ورکړي دي، د مینې، عاطفې، دینمنۍ او کینې خراغونو زړې د هر چا په زړه کې راتوکېدای شي. په دې دنیا کې داسې ملتونه هم شته چې د سوکالی، سیندونه ترې تاو دي، د ژوند گلابونو ورته وخت پر وخت شونډې پرانیستي، خو د ریاضیت او سختۍ دلېمو څاڅکي یې هېڅ کله په زړه نه دي اورېدلي، داسې ملتونه هم شته چې د ژوند په اوږدو او د تاریخ په پورېو کې بې له کاینې پرته په بل شي یې پنبې نه دي لگېدلي، د اورونو او دردونو موسمي بارانونه وخت پر وخت پرې را اورېدلي، د ژوند خواږه یې په ترڅو کې داسې حل شوي چې هېڅ تصور یې نه کېږي، خو د پت، عفت او غیرت د شملې گل یې لاهم هغسې شونډې سپړي، خزان، باد او باران، توپان او سیلی نه پېژني. پښتون ملت هم په دنیا کې داسې یو ملت دی چې په دې لاندې او وروستی کتگوری کې راځي، که د خپل هېواد تاریخ ته نظر وکړو، نو د تاریخ په زړه کې به داسې کومه

محدوده دوره پیدا کرو چي هلته دي پښتنو د سوکالی او ارامی خوب کړی وي.

هر يرغلگر چي په خپل مټ کله د باور هيله پیدا کړي، نو زموږ هېواد ته يې شونډې خټلي، خو پرته له دې چي د افسوس، پرېشانی او پښېمانی لاسونه وروړي، نور څه په لاس نه ورځي.

له چنگېز خان، هلاکو، مغلو، انگرېزانو نه نيولي او بيا په اوسني عصر کې روسانو ټولو زموږ د خاورې او پښتون ولس د تورې مزه ځکلې ده.

دښمنانو چي زموږ د غيرتي ولس هېڅ ډول برياوې د سر په سترگو نه شي ليدلی او نه يې زغملی شي، نو د هغوی د معنويت په لوتولو او سوزولو يې لاس پورې کړ. زموږ د خلکو ډېره تاريخي شتمني يې له خاورو سره برابرې کړې، ډېر اثار يې د اور لمبو ته وسپارل او ډېر يې له ځان سره يوړل. خو له دې سره سره زموږ د ولس ځينې داسې فرهنگي ميراثونه لاپاتې شول چي موږ ته ډېر ارزښت لري. ددې ډول فرهنگي شتمنيو له جملې څخه يو هم لنډی دي چي ولسي مرغلرې هم ورته وايي.

لنډی د پښتون ولس د فکر وړانگې دي.

لنډی د عاطفې او احساساتو او فکر ځلېدونکې مرغلرې دي.

لنډی د پټو دردونو او زخمي زړونو درمان او د مرحم پټی دي.

لنډۍ د هغو پېغلو چې د اسارت سيوری يې ځواني خوري، د پټو درونو او اندېښنو انځورونه دي.

لنډۍ د رزم او بزم د مورچل ترانې دي.

لنډۍ د ملالو له خولې راوتلي د اور هغې لمبې دي چې د ميوند په دښتو کې د انگرېزانو پر روحياتو اور بلوي.

لنډۍ زموږ د خلکو د بې تکلفه ولسي ژوند ځلانده هېنداره ده.

لنډۍ زموږ د کليو، هوجرو او دېرو گانه ده.

لنډۍ د احساس هغه پلوشه او د مينې هغه لمبه ده چې له يوه زړه نه وځي او بل کې ځای نيسي.

لنډۍ د انساني مينې د تلپاتې شعرونو نوم دی.

لنډۍ د نفس د تذکې او روحياتو د وينځلو درمل دي.

لنډۍ د يو مين مسافر د اسوبلو تلپاتې نښه ده.

لنډۍ زموږ د جرگو او مرکو مالگه ده.

لنډۍ د بې ننگو او بې غيرتو د غندنې يوه ځلېدونکې پاڼه ده.

لنډۍ د گودرونو، مازيگرونو، منگيو او اتنونو تابلو ده.

لنډۍ زموږ د ولس د پروني تاريخ انځور او د راتلونکي لپاره الهام

دی، لنډۍ مينه ده، عاطفه ده اور دی او وږمه ده.

لنډۍ د کوم وزير اکبرخان توره ده چې د کوم مکناتين تر ستوني وځي.

لنډۍ د پښتني جنت د حرم د ښاپېريو په شونډو جوړ د خبرو گل ويونه دي.

لنډۍ د زماني روح دی، چې تېره له اوسني او اوسنۍ له راتلونکي سره وصلوي.

لنډۍ د کاني کرښه ده چې له منځه تلل يې گران دي.

لنډۍ په سکني ماښام کې د يتيمانو ((هغه چې د ماښام ډوډۍ له اوبښکو سره خورينه)) د سپينو او ځلېدونکو اوبښکو رڼا ده.

لنډۍ يو امو عاطفه او يو اباسين احساس په ځان کې لري.

لنډۍ د يو قسم خوړلې ناکامې مينې فریاد دی.

لنډۍ د غرو د کوچيانو ((چې د سحر اور يې بلېږي دوی ترې ځينه)) د زړه اواز دی.

لنډۍ د جنگ، مېراني او نارينتوب سرکښه څپه ده.

لنډۍ د کوم خوشال د رزم او بزم د شعري رباب نغمه ده.

لنډۍ د کوم مغلي توپان به مقابل کې د کوم ياغي (روښان) د وينې جذبه ده.

لنډۍ د کوم رحمان د عزم، حلم او زغم ډيوه ده.

لنډۍ د کوم (اورنگ) په جیلونو کې د کوم (هجري) د وینو سره لیکه ده.

لنډۍ د کوم (جمال) د منطق توره ده.

او بلاخره لنډۍ د انساني مینې او دردونو د بیان یوه داسې وسیله او د محبت یوه داسې پلوشه ده چې انساني روح ته تسکین ورکوي او د غمونو بار یې له اوږو پرېباسي.

که څه هم لنډۍ یو داسې بحر دی چې پولې نه لري، د ټول عمر لپاره که یو څوک په کې وگرځي راوگرځي بیا یې هم سرحد نه شي پیدا کولای، خو زه دلته غواړم په لنډ ډول د لنډیو پر شکل، محتوا او ځینو برخو لنډې څرگندونې وکړم.

په درنښت

ارین مومنده

د کابل پوهنتون د ژبو او ادبیاتو پوهنځي

د پښتو څانگې د څلورم ټولگي محصله

لومړی څپرکی

د لنډيو ويونکي

لنډۍ زموږ د شفاهي ادب او زموږ د پښتني فولکلور د شتمنۍ يوه مهمه برخه ده. لنډۍ هغه اشعار دي چې شاعر يې معلوم نه دی. د ټول ولس گډ مال دی او د پښتنو د نرو او ښځو د احساساتو هنداره ده. لنډۍ د پښتنو له ژوند نه راوتلي دي، د دوی د ټولنيز جوړښت، نړۍ ليد، ملي تاريخ، رزمونو، بزمونو، کړو وړو، عاداتو، رسمونو، رواجونو، احساساتو، عواطفو، خيالونو او رنځونو بيان په کې په ډېره ساده، ښکلې، مهذبه او صادقانه بڼه شوی او د دوی د ټول ژوند رښتيني انځورگرې او ترجماني دي. لنډۍ په هره سيمه کې اوږدېدل کېږي او کله چې په يوه سيمه کې وويل شي، بلې سيمې ته بيا د سترگو په رپ کې رسېدلې وي، پرته له دې چې خپل اصالت او ملي رنگ يې له لاسه ورکړی وي.

لنډۍ زياتې د ښځو له خوا ويل شوې دي او څرنگه چې د ښځې وينا نسبت نارينه ته ډېره لطيفه او موثره ده، نو ځکه يې خوند هم د ولسي شعرونو تر نورو ډولونو زيات دی. د لنډيو ستر اهميت دا دی چې د هغه سندريز خصوصيت او اهننگ لرونکي فطرت د نړۍ په ټولو فولکلوري شعرونو او سندرو کې ممتاز دی او ساری نه لري.

د لنډيو لنډه تاريخچه

د ولسي سندرو (لنډيو) عمر حتی په اټکلي توگه هم معلومېدی نه شي، خو دومره ویلی شو چې دا نوعه له ډېرې پخوا راهیسې موجوده وه، مثلاً یوه مشهوره لنډۍ ده، چې زر کلن قدامت لري دا لنډۍ د (خالو) معشوقې ویلې ده. (خالو) د (غزنوي محمود) له پښتنو سپه سالارو څخه یو مشهور سپه سالار و، کله چې دا پوه شوه چې خالو له خپل لښکر سره له جنگ نه بېرته راستون شو، نو دا لنډۍ یې وویل:

چې د خالو لښکرې راغلې

زه به گومل ته د خپل یار دیدن ته ځمه

له پورتنۍ لنډۍ څخه دا ښکاري چې لنډۍ زر کاله دمخه یقیناً موجوده وه، ښایي تر دې لنډۍ څخه مخکې ډېرې نورې لنډۍ هم ویل شوې وي چې ډېر تاریخي اسناد په کې خوندي وي، خو اوس یا بېخي له مینځه تللي یا یې بڼه او سټیټه اوښتې دي. له بلې خوا په لنډيو کې د پښتنو ژوند د اجتماعي او اقتصادي اړیکو څرگندونې شوې دي، په مختلفو برخو کې یې د ژوند عکاسي کړې او حتی د هېواد د تاریخ ډېرې حساسې مرحلې هم په لنډيو کې راغښتل شوي دي، لکه:

که په میوند کې شهید نه شوي

خدا یرو لایه یې ننګۍ ته دې ساتینه

دغه لنډۍ چې د میوند د تاریخي پېښې څرگندونه کوي، زموږ د خلکو د حماسو په تاریخ کې لوړ مقام لري، چې اوس دغه لنډۍ زموږ تاریخ ته ور داخله شوې او د تاریخ جز ګرځېدلې ده، نو دغسې نورې لنډۍ هم لرو چې په تاریخي لحاظ ډېر اهمیت لري، ډېرې بار ارزښته تاریخي پېښې موږ ته منعکسوي او ډېر معتبر اسناد موږ ته په لاس را کوي.

www.melitahrik.com
0777 400 116

د لنډيو نومونه

لنډۍ ته ټيکۍ، مصرۍ، ټپه، اواز، بدله او سندره هم وايي او دا بېلابېل نومونه د بېلابېلو ځايونو په اعتبار دي. يانې د پښتنو په يوه سيمه کې ورته لنډۍ وايي او بله کې ورته ټپه وايي او کله چې لنډۍ په سروکي او نيمکۍ کې راشي، نو په دغه صورت کې ټيکۍ ورته هم وايي. دلته به د لنډيو نومونو ته لنډه کتنه وکړ:

۱- لنډۍ: د کندهار او پکتيا خلک ورته لنډۍ وايي دا په دې مانا چې لنډۍ په کندهار کې يو ډول مار دی که سړی وچيچي ورڅخه نه رغېږي، يانې په لنډيو کې دومره شعري قوت موجود دی، چې تاثير يې له هغه مار سره چې نوم يې لنډۍ دی برابر دی، دغه راز کېدی شي لنډۍ د خپل لنډ ترکيب او جوړښت له مخې هم لنډۍ وبلل شي.

۲- مصرۍ يا ټپه: د يوسفزيو ټبر او هغه پښتانه چې په پېښور کې اوسېږي هغوی يې د مصرۍ يا ټپې په نوم يادوي، چې دا هم علت لري او هغه داسې چې مصرۍ په پښتنو کې يو ډول مشهوره توره ده چې په جگړو کې ورڅخه ډېره استفاده شوې ده، يانې زموږ لنډۍ د مصرۍ تورې غونډې اغېزه بڼدلای شي.

۳- ټيکي: د اصلي مطلب په مانا ده، يانې زموږ په هره لنډۍ کې دا توان موجود دی چې په بڼه هنري شکل کې زموږ د مطلب ټکي بيان کړي، په دغه وجه د مشرقي او وردگو خلك ورته ټيکي وايي.

يادونه بايد وشي چې مصري يا ټپه او ټيکي معياري نومونه نه دي ټول پښتانه هغه نه پېژني.

خرنگه چې مو پورته يادونه وکړه، دغه نومونه په يوې مشخصې سيمې پورې تړل کېږي، يوازې (لنډۍ) نوم دی چې ټول پښتانه يې پېژني.

www.melitahrik.com
0777 400 116

دویم څپرکی

د لنډیو شکل او محتوا

د شکل له مخې لنډی، یو ثابت شکل لري چې له هغه څخه تغیر نه خوري او که یې وخوري، نو جوړښت یې وړانږې او بیا نو لنډی لنډی نه گڼل کېږي، خو د محتوا له مخې لنډی پر بېلابېلو محتوايي برخو وېشل کېږي چې د ژوند هر هره برخه بیانولای شي او هر فکر په کې بیانېدی شي. دلته به په لنډیز سره دواړو ته کته وکړو:

۱- شکل: لنډی عادتاً دوه مسرې لري چې لومړۍ مسره یې نهه څپې او دویمه مسره یې دیارلس څپې لري، چې دا قانون پر ټولو لنډیو تطبیقېږي، د بېلگې په توگه به څو لنډی وگورو.

په سترگو بیا د رنجو زور که

د مسافر جانان دې غږ دی چې راحینه

اوله مسره: په_ستر_گو_بیا_د_رن_جو_زور_که

دویمه مسره: د_م_سا_فر_جانان_دې_غږ_دی_چې_را_ځي

نه_

پورته لنډۍ کې مو ولیدل چې لومړۍ مسره یې نهه څپې او دویمه
مسره یې دیارلس څپې لري.

که د یار غږ راباندې وشي

مال به خیرات کړم سر به زېری ورکومه

اوله مسره: که د یار غږ را بان دې وشي.

دویمه مسره: مال به خیرات کړم سر
به زېری ورکه و مه.

همدغه ډول که هره لنډۍ وگورو او پر څپو یې وپښو لومړۍ مسره
یې نهه او دویمه مسره یې دیارلس څپې لري.

دغه راز په پښتو لنډیو کې د خج موضوع داسې ده چې لومړۍ
مسره یې چې نهه څپې لري پر څلورمه او اتمه څپه یې خج راوړل
کېږي. او په دویمه مسره کې چې دیارلس څپې لري پر څلورمه،
اتم او دولسمه څپه خج راوړل کېږي.

د بېلگې په توگه لاندې لنډۍ گورو.

که پسې مرم مرگ مې پرځای دی

U / UUU / UUU

زما پر سر یې جبل خانې منلې دینه

U / UUU / UUU / UUU

راځه راځه ديدن مې وکه

U/UUUU/UUUU

د سرتختې راباندې رډي پناه يې کړمه

U/UUUU/UUUU/UUUU

ستا له يارۍ به توبه نه کړم

U/UUUU/UUUU

که جلادان مې سر له تورو سره وپړينه

U/UUUU/UUUU/UUUU

۲- د لنډيو محتوا:

پښتانه زلميان او پېغلې چې د مينې او محبت لومړی څرک حس کاندې، نو د مينې سوز او درد لومړی ځل په لنډيو راکموي او خپل ځان په ډېر اخلاص دغو ولسي سندرو ته تسليموي او د خپلې ټولنې پېښې، غمونه او کړاوونه په سندرو او لنډيو کې ځايوي.

مينې دې داسې کانې وکړې

لکه قصاب پر لاره ځم گوتې شمېرمه

د مينې اور مې په زړه بل دی

لوگي يې خپرې پرې اخر به لمبه شمه

د مینې اور دی چې یې گورې

پتنگ په سرو لمبو کې ځان ستي کوينه

د تورې زخم جوړېږي، خو هغه زخم چې د دنيا په طبيبانو نه جوړېږي او هغه غم او درد چې په هېڅ درد و غم برابر نه دی، هغه بېلتون دی، هغه د بېلتون غم دی، هغه بېلتون چې دوه مین یو له بله جلا کړي هغه تر ټولو غمونو سخت غم دی، بېلتون ناسور زخم دی، بېلتون د مینانو تر ټولو غټ دښمن دی، سوداګري کوي او تل د مینانو زړونه سوري کوي، نو ځکه له بېلتون څخه ځورېږي او وايي:

بېلتون د کلي په منځ راغی

نارې وهي چې دوه مین جلا کومه

بېلتون د خلکو د خدا کرم

ځکه هر وخت گربوان شلېدلې گړځومه

بېلتون د زړه په سر سوری کرم

په تور لحد کې به بنسټ ورتنه کومه

بېلتون د مینې سودا گړ دی

د اشنا قدر په اشنا پیدا کوينه

سوی زړګی، د ارمان نارې، د شهید له هرې سلګۍ سره ارمان، د دیدن په تمه د عمر بې صبرانه تېرېدل او قیامت ته د هغې

پرېښودل، پر ځان تورې خاورې اچول، بې ديدنه نه رغېدل، پر لارو، غرونو، دښتو، كليو او بانډو باندي د ديدن په تمه عمر تېرول دا تولې د اشنا د مينې او محبت د سختې او ستونزمنې لارې او پړاوونو د وهلو لپاره دي. په همدې هيله شپې سبا کوي، مياشتې کلونه او عمرونه تېروي يا د ديدن او ارمان لپاره پر ځان د مسافرۍ او ستړياوو سختې ورځې شپې سبا کوي، خو که چېرته ورته د يار د ليدو خبر راشي، نو د خپل د ځنکدن سلگۍ يې هېرې شي.

ديدن دې ياره په قيامت دی

په دې دنيا مو ديدن ونه شو مينه

ديدن دې باغ زړه مې بلبل دی

بېلتون باغوان بلبل په باغ کې نه پرېږدینه

ديدن په غټو سترگو وکړه

سبا به ځمه نه به وکړو ديدنونه

ديدن په سين کې را لاهو کړه

د تورو زلفو جال په لاس ولاړه يمه

په سلگونو بنځینه لنډې شته چې د نارینه سالاری پر ضد د پښتني
بنځې اعتراض او تاریخي نیوکې بیانوي، چیغې وهي او د ځان په
هکله د نارینه و ظلم او ستم برینډوي.

پښتون ولس کې لاتراوسه پورې له بنځې سره د هغې د حقوقو په
تناسب سم چلند نه کېږي. د وگړو، کورنیو او قبایلو ترمنځ د بدیو
مرگونو، تېریو او د بنمینیو په بدله کې د بنځې ژوند د قربانۍ تر
پولې رسېږي.

ددې ترڅنګ نور ګڼ شمېر ناوړه کړه وړه دي چې د بنځې ژوند له
ستونزو او کړاوونو سره مخامخوي، نو ځکه خو بنځه د همدې
ترخه او انساني ضد موقعیت د رسوا کولو په خاطر او د نارینه وو
د ناوړه چلند پر ضد د خپل تاریخي اعتراض د بیان لپاره دا
بنکلي او زړه وړونکې او سوچه لنډې د پښتنو پر ګڼو حافظې ته
ورشیندي.

صورت مې خپل واك يې د بل دی

صورتہ خاورې شې چې نور دې واك کوينه

همزولو غم راسره يو کړئ

پلار مې ظالم دی په بوډا مې خرخوينه

خدايه د کونډو پناه گير شې

چې ميراث خور يې په لېوانو ودينه

ما ويل د زړه يار به مې خپل شي

مرگ مې مېلمه شو د بڼامار په برخه شومه

په نيمه شپه سوې نارې شوې

مور له لورانو بېلوي کوكې وهينه

په لنډيو كې (باد) شخصيت پيدا كوي، مگر داسې شخصيت پيدا كوي چې هغه كولى شي اوږدې لارې وهي، هغه كولى شي د گلونو وږمې او د لونگو خوشبويي د نړۍ له يوې برخې نه بلې برخې ته ولېږدوي، د عاشقانو هيلې او غوښتنې راتولې او فريادونه يې له غرونو هغې خواته له سيندونو پورې هغو لري ځايونه ورسوي چې د مينې له لېوالو سره د دوى په هلو ځلو، ژړا او خداوو كې گډون او د همدې لېوالو په خاطر كله په لوړو غرونو كې د يوه عاشق زلمي د پگړۍ شمله خوځوي او كله د كلا پر كنډو باندي د مينې پېغلي په سالو كې انځورېږي او هغه وړپورې بيا د بنكلو تصاوېرو دنيا لاسكلي او رنگينه كړي.

هلکه څه ډېر په نڅرو څه

په لويو غرو څه چې شمله دې باد وهينه

په کنډو اوږې پناه کېږې

دا سور سالو دې باد وهي ژړا راځينه

د سحرا باده راته وايه

زما لالی د کومو غرو منزل کوینه

د دامان باده یار ته وایه

د ځنکدن سلگی. وهم تا یادومه

باد د لیلی د کلي راغی

په سحررا پلن شول د لونگو درملونه

په لنډیو کې (کاغذ) د نیم دیدن ځواب دی، نو ځکه مینان د هغه قدر کوي، ځکه چې همدا کاغذ دی چې د مسافر اشنا احوال رارسوي، نو ځکه مینان هغه کله له شاهین سره تشبه کوي چې الوزي او دیو یار احوال بل یار ته رسوي او کله یې هم له هغه قاصد سره تشبه کوي چې د یار هغه لیک چې د اوبنکو او د زړه په وینو لیکل شوی دی، بل یار ته رسوي او وایي چې:

کاغذ د زړه په وینو لیک دی

اه مې پرې وکېښ ځکه تور یې دي حرفونه

کاغذ لیکم اوبنکې مې څاڅي

د اوبنکو رود خبرې وار په رانه وړینه

کاغذه ورشه په سلام شه

بیا په کلام شه چې د یار سلام کومه

کاغذه ژر راپسې راشه

چې یار د ما په حق کې څه ځواب کومینه

کاغذ دې یو پر بله راغی

د مازیگر کاغذ دې نوکې نوکې کړمه

کاغذ د نیم دیدن ځواب دی

په ما موقوف شول د اشنا ټول دیدنونه

دغه راز په پښتو لنډیو کې (گل) ډېر زیات ستایل شوی دی دا ځکه چې مین د خپلې محبوبې بشر د گل په څېره کې ویني او حتی د خپلې محبوبې مخ ورته د غاټول او گلاب له گل څخه نازکه بنکاري. دغه راز دوی ځکه گل ستایي چې محبوبه یې هغه په خپل اوربل کې ټومبي، نو ځکه د پښتو یو زیات شمېر لنډی د گل په هکله ویل شوي دي.

گل په اوربل باندې مزه کا

تا په خیالي اوربل کتار کړه ژیر گلونه

گل به دې حسن ته حیران شي

که دې د باغ په لوري تگ وشي مینه

گلان له خاورو پیدا کېږي

زما لالی تر گل نازک خاورو له ځینه

گلو کې ستا بشر بنکارېږي

ځکه سپرلي ته زما زړه دعا کوينه

گلونه ځکه په خدا دي

چې شاه ليلا په باغ کې سترگې توروينه

گلاب به مخ پر برخه مينځي

زه د گلاب ياری کې اوبنکې تويومه

په لنډيو کې د (اختر) ورځې هغه بختورې ورځې دي چې په دې ورځو کې ټول خلک خپل خفگانونه هېروي او خپلې خوشالۍ خپلو کې وېشي، په دغو ورځو کې د بېلتون پر کور د غم باران اوري، دغه ورځې د مرورو يارانو د ليدو ورځې دي، د دوه مينانو د ليدو ورځې دي، په دغو ورځو کې نجونې پېنې او لاسونه په نکريزو سره، سره کوي او د نږدې او لرې دوستانو ليدو ته ځي، باغونو ته د زړه د خوشالولو او د مېلو جوړولو لپاره ځي.

اختره تل تر تله اوسې

چې د بېلتون په کور تر مرگه وي ويرونه

اختر ته ډېره خوشالېرم

زما د يار وعده اختر دی رابه شينه

اختر ته ځکه خوشالېرم

چې مرور جانان به ما پخلا کوينه

اختر دې تاته مبارک شي

چې لاس او پښې دې بې حنا اور لگويڼه

اختر چې تېر شي بيا به راشي

دا د ځوانۍ عمر خو بېرته نه راځيڼه

د پښتني سيمې گانې خورا زياتې دي، خو (پېزوان) او (چارگل) ډېر اهميت لري او په دې هکله پښتنو پېغلي ډېرې لنډۍ ويلي دي.

دوی له پېزوان او چارگل سره خبرې کوي د خپل زړه حال ورته وايي او کله کله يې ملامتوي او ښېراوې ورته کوي.

پېزوان يې پاس په شونډو سپور کړي

لکه ښامار چې خندنې دپاسه وينه

پېزوانه دومره غرور مه کړه

بهار پسي تل د خزان راځي بادونه

پېزوان يې تورو سترگو وخوړ

زه د نشتر تعويد پېزوان له جوړومه

پېزوانه ستا په پرو غوخ شوم

تر ژوندانه به مې روغ نه شي پرهارونه

چارگل په پوزه کړه خدای ياد کړه

بهار پسي تل د خزان راځي بادونه

چارگل دې غټ په پوزه ايښی

ستا د چارگل پرې مې شونډې ژوبلويڼه

په لنډيو کې (مازيگر) هغه وخت دی چې دوه ياران يو بل ويني او
گودر هغه ځای دی چې دوه ياران يو بل ويني، ځينې بيا مازيگر
غندي، ځکه د يوې شېبې خوشالي لري او ځينې وايي چې په
مازيگر کې بڼېرې بڼې نه وي، ځکه چې ژر قبلېرې او ځينې په
مازيگر کې په گودر کې د يار ليدل اختر بولي او تل خدای (ج) ته د
داسې اخترونو سوالونه کوي.

مازيگر تل لري خاونده

چې مازيگر په گودر وشي ديدنونه

مازيگر مه کړې لويه خدايه

يوه شېبه يې خوشالي وي بيا غمونه

مازيگری دی بڼېرې مه کړه

ته به د ناز بڼېرې کوي رښتيا به شينه

گودر له ځمه خوشالېرم

چې مې جانان کرلي لار کې سره گلونه

گودر دې عمر له اباد وي

مازيگري کې په کې تل وي اخترونه

گودر بادشاه منگی وزير دی

وزير همپش د خپل بادشاه سلام له ځينه

مازيگري دى قدم ورو كه

په زړه ويشتلي به نېبرا درته كوينه

دغه راز په لنډيو كې له خپل (نصيبت) څخه ډېرې شكوي او گيلې شوي او د ټولو غمونو دردونو او بېلتونونو د رامنځته كېدو علت يې نصيب بللى دى او كله يې بيا هم خپل نصيبونه له هغو گلانو سره تشبه كړي دي چې پر هغو خزان راغلي دي او هغه يې وچ، ژېړ او رڅولي دي.

نصيب زما كه مې د يار دى

په اور دې وسوځي د دواړو نصيبونه

نصيب مې گل خزان پرې راغى

نرى نرى پانې يې باد په هوا وړينه

نصيبه څه درسره وكرم

په شنو توتيانو كې مې زاغ په برخه شونه

نصيب مې څه چارې راوكړې

په ژيرو گلو لاس وهم اغزي راځينه

نصيبه ډېر درنه خفه يم

كله مې خان كله مې غره ته خېژوينه

ولسي شاعران د تورو شپو، تيارو، جونگړو، سپوږمۍ او ستورو
رڼا او حال پر ژبه بڼه پوهېږي.

هغوی د پېړيو اوږدې او ستومانونکې تيارې تر همدې نوراني او
ځلېدونکې اسمان تر چتر لاندې زغملي او سبا کړي دي، لاتراوسه
پورې د لوړو ژورو، درو، پراخو بيابانونو او شنو ځنگلونو پر لارو د
سپوږمۍ تر خراغ لاندې تگ د هغوی د کار او شعر لپاره يواځينۍ
ډيوه او د لارې مشال دی له همدې کبله په عاشقانه لنډيو کې
(سپوږمۍ) هم د (باد) په څېر په خبرو راځي ژوندۍ بڼه پيدا کوي،
د لنډيو د بې نومو شاعرانو د عواطفو نړۍ ته لار باسي او د
عواطفو د نظيفو انځورگريو په افاده او انځورنه کې مرسته کوي.

سپوږمۍ په غره راپورته کېږي

چې مسافر په سيند گډېږي غرق به شينه

سپوږميه تاته مې سلام دی

زما جانان به تاته ډېر کتلي ويښه

سپوږمۍ ته سپينه سپينه اوږې

لکه ماهی چې په شودو غوتې وهينه

سپوږميه وسوزه ايرې شه

هغه لیلی چې تا لیده خاورو ته ځينه

(توره)، (ننگ)، (غیرت) او (جگره) د پښتني ښځې له نظره د نارینتوب د کمال پاڅه پراوونه دي، پښتني ښځې د تجربو له مخې په دې نظر دي، هغه نارینه چې د پښتونولۍ په معیارونو برابر نه وي، یانې د سیمې او ولس د عزت او عفت ننگه نه کوي، د مینې دروازه، هدیره او نغری نه ساتي، مېلمه نه پالي او د مېلمه عزت نه کوي، د مینې د اعتماد او وفا وړ نه دی او هغه څوک چې د پښتونولۍ د پت او ننگ کلک او وفادار ملگری دی، هغه د ستایلو وړ دی. پښتني ښځې په لنډیو د نارینه مېرانه ستایي. د نارینه شجاعت او جنگي قابلیت تائیدوي، دلته به څو لنډۍ د بېلگې په توګه راوړو.

په وینو رنگ توره دې راوړه

راشه په سرو شونډو یې زه درپا کومه

که تور اوربل مې میراتېرې

په پښتو ننگ دی جانان نه منع کومه

په تور توپک ویشتلې راشه

چې پرهاړونه دې ګنډم خوله درکومه

که په زلمو کې بریالی شې

قسم مې کړی د یاری لاس درکومه

(سالو) هم په پښتو لنډيو کې ډېر ياد شوی دی او لنډيو ويونکي ډېر ځله د خپلې محبوبې سالو ستايلی دی او دغه راز د سره سالو راڅرگند بدل او د تياره مازيگر په اوبو کې د اور په څېر د سالو د سره رنگ، انعکاس د سپېڅلي کليوالې مينې مظهر دی، دلته عاشق د خپلې معشوقې تر سره سالو لاندې هر شی سور ويني، سيند سور، گودر سور، اوبه سرې، داسې سرې لکه د اور لمبې، د مينې سوزونکې او گرمې لمبې، داسې لمبې چې هر شی سپزي او هر شي ته خپل رنگ ورکوي.

په گودر سور سالو ښکاره شو

ما وي په نورو اوبو اور ولگېدنه

سالو زما لپاره راوړه

ماته همزولي پېغورونه راکوینه

سالو کې پټه پټه راشه

باران ورېږي چې لمده نه شي مينه

سالو په سر امېل په غاړه

ليلی خيالي منگی په سر اوبو له ځينه

سالو په سر مخې له راغله

د زړه په سر يې سرې لمبې اوبو له ځينه

دغه راز په پښتو لنډيو کې له (موزي) څخه ډېره گيله او شکوه شوې او هغه يې ډېر غندلی دی او د هغه له ژوند څخه د هغه په مرگ او د ځان په کنتون خوشاله وي.

دغه راز موزي هغه چا ته وايي چې هېڅکله له ځان څخه مېرانه نه شي ښودلای او هېڅوک ورته په درنه سترگه نه گوري.

موزيگي بله توره وکړه

په ډېران مې خري يې په توره ووهنه

د موزيگي نه کونډه ښه يم

توره خرڅه به گرځوم ځان به ساتمه

د موزيگي مېرانه گوري

په شين کبل کې د مېرې نه مخکې شونه

د موزيگي ښه ښکاره ده

خولۍ يې خيري ککړۍ لمر وهينه

اسمانه پرېوزې بخته اووړې

زرگيه وچ شي ما موزي ته ودوينه

درېم څپرکی

د نړۍ له نورو مشهورو شعرونو سره

د لنډۍ پر تلنه

پښتو لنډۍ د خپل جوړښت له مخې ډېر لنډ شعر دی، د نړۍ په نورو ژبو کې د داسې شعرونو نمونې ډېرې کمې دي، یوازې په روسي او جاپاني او ځینو نورو کمو ژبو کې داسې شعري فورمونه شته، چې ډېر لنډ دي او له لنډۍ سره سیالي کولای شي.

پښتو لنډۍ د پښتو ادب یوه داسې پانگه ده چې د لرې او برې پښتونخوا د خلکو شریک مال گڼل کېږي او هلته او دلته د پښتنو په ژبه یوشان جاري دي. که د هغو بحر تال او تول تر نظر لاندې ونیسو، هغه داسې مشخصات لري چې د نړۍ په یوه ژبه کې هم دغه مشخصات او قواعد د ولسي اشعارو او سندرو لپاره نه شو مشخص کولای.

د یوه ولس اشعار او سندري د نورو ولسونو د اشعارو او ملي سندرو په قالب کې نه شو اچولی چې ښه مثال یې د پښتو لنډۍ، نیمکۍ، بگتۍ او نور دي. دلته د موضوع د زیات وضاحت او

صراحت لپاره د پښتو لنډۍ او د روسي ولسي ادب (چستوشکي) تر مينځ يوه لنډه مقايسه او پرتلنه وړاندې کېږي:

روسي (چستوشکي) او پښتو لنډۍ د هنري ماهيت او موضوع د پراختيا او د محتوا د عموميت او د احساساتو او عواطفو د څرگندونې بڼې وسيلې دي. د ژبې د روانۍ او د فورم د سادگۍ له امله هلته او دلته د دواړو ټولنو په فولکلوريکو ادبياتو کې خاص ځای او ځينې ورته خصوصيات لري.

چستوشکي د روسيې د خلکو د تغزلي (ليريکو) سندرو يوه قافيه لرونکې سندره ده چې د مضمون د محتوا له کبله ډېره متنوعه، د استعمال له مخې خورا زياته مروجه او د فورم له مخې خورا لنډه او معمولاً له څلور بندونو (مسرو) څخه جوړېږي.

چيسوشکي د ولسي سندرې او ملي رباعي مانا افاده کوي.

د اصيلو فلکلوريکو سندرو په توگه چيستوشکي د روسي د لويې ټولني په هره سيمه او هر ايالت کې د خلکو ترمنځ رواج لري او د پښتو لنډيو په څېر په هره سيمه او هر ځای کې د خلکو له خوا ويل کېږي. چيسوشکي د پښتو لنډيو په څېر په هره سيمه کې په خاص ټول او اهنګ ويل کېږي او لکه دلته چې د لنډيو ويل په هره سيمه: تيرا، وردگو، ننگرهار، پکتيا، کندهار او نورو کې د اهنګ، کمپوز او غاړې له مخې څه ناڅه سره توپير پيدا کوي، همدغه څېر روسي چيستوشکي هم په هره سيمه کې په خاص وزن

او اهنګ ويل کېږي او غالباً هماغه سيمې ته په منسوب نامه يادېږي.

چيستوشکي ولسي منشا نه لري، دغه اصطلاح ادبياتو راويستې. دا اصطلاح د روسيې د ولسي سندرو يوه ټولونکي او محقق راويستې ده، دغه ولسي سندره اوس تقريباً هر ځای د (چيستوشکي) په نامه يادېږي.

د چيستوشکي جوړونکي او ويونکي د پښتو لنډيو د جوړونکي په څېر کليوال ځوانان او په تېره بيا پېغلې دي، چې د فلکلوريکو سندرو په عنعنوي قانون وزن او قافيې لري. د نورو پخوانيو فلکلوريکو سندرو پر خلاف چيستوشکي د ځانگړو سندرغاړو له خوا جوړېږي بيا د ټولني په ولسي سندرو کې ځای نيسي او ټاکلي سندرغاړي ته يې د جوړولو نسبت نه کېږي.

دلته د چيستوشکو د منظومې دوه مثالونه وړاندې کوو.

د زړه راز مې دی ليکلی

استوم يې لري ځای نه

زه وم ناسته په غرمه کې

ما پټ راز ليکه اشنای ته

»»»»

د نور گڼ ځنگله ها خوانه

درې دېرش دريو لاريو شاته

د لالي د گارمون ساز دی

او دده دېر خوږ اواز دی

لنډې، ته ورته د نورو ملتونو ولسي شعرونه لکه په دري ژبه کې چاربيتي د روسي ژبې چيستوشکي او د اسپانوي ژبې (کاتي جاندو) زياتره بې منظري اوازونه دي. په دې اوازونو کې د انسان په تېره بيا د عاشق او رتل شوي انسان اوازونه راغبرگ شوي دي. په دې شعرونو کې د منظري او تصوير جوړولو لور ته دېره پاملرنه نه کېږي، د هغو لپاره نه باران شته نه رلي. نه سره غرمه، نه شين سحر، نه غرونه او نه بيا بانونه.

گارسيالوديکا: - د اسپانوي ژبې (کاتي جاندو) په باب وايي: ((په داسې حال کې چې زموږ د تپاو وړمې زياتره اوازونه ددې قدرت لري چې هغه منظري موږ ته په زړه کړي چې دغه اوازونه په هغوی کې ويل کېږي.

خو ځينې نور بيا (کاتي جاندو) لرغوني اهنگونه بولي.

خو لنډې، لکه کاتي جاندو بيا مطلق بې منظري اوازونه نه دي، بلکې کله کله د انسان په خبرولو کې له طبيعت او د هغه له بنکلو مظاهرو څخه مرسته غواړي او دی د همدې مقصود لپاره د منظري په جوړولو لاس پورې کوي. مگر په دې منظر کې نه حل

کېږي او هغه د انسان د باطني غوښتنو او نننيو شخړو د افهام د بشپړه توب لپاره استعمالوي او شکل منونکي تجسم دومره نه رابرسېره کوي چې د لنډۍ اصلي موضوع (انسان) او د هغه د احساساتو بيان د شکلونو او منظرو تر تجسم جار کړي او فرعي موضوع د اصلي مضمون ځای ونيسي. په لنډيو کې ډېر څه يادېږي. دا ګرد سره د انسان د مينې او محبت د احساس د لا زياتولو او لا څرګندولو خدمت ته راکاږي. په لنډۍ کې دغه شکل منونکي مادي واقعيتونه داسې تبارز نه شي کولای چې خپل مخاطب د شعر له اصلي موضوع واړوي.

سبا به بيا کډې بارېږي

د دښت ګلان به ستا لمنه بويينه

په پورتنۍ لنډۍ کې د کډو بارېدل، پر ګلو باندي د کوچۍ د اوږدې لمنې لګېدل، د پراخ بيابان او اوږدو لارو تصوير، د وطن پسرلی، عشق، طبيعت او د عاميانه مينې صداقت او معصوميت او د مينې لېونتوب او هيجان ډېر ښکلي افاده شوي دي. له دې بحث څخه داسې نتيجه اخيستل کېږي، که څه هم لنډۍ د نورو ملتونو د مماثلو حماسي شعرونو په څېر ځان د انسان او د هغه د احساساتو بيان ته وقفوي، خو مطلق بې منظري اواز نه دی، بلکې له تصوير او طبعي تجسم څخه هم کار اخلي او همدا د لنډۍ او اسپانوي کاتي کاندو او نورو ملتونو د فلکلوري شعرونو د توپير پوله ده او له همدې کبله مورځ خپلې لنډۍ د شعري تخنيک په لحاظ

پر منظره لرونکو منظره يي لنډيو باندې وېشلای شو او بايد يې وويشو.

جاپاني هايکو هم د نړۍ په ډېرو لنډو شعرونو کې راځي، ټولې درې مسرې او () څپې لري.

دا شعرونه منظره يي هم دي او بې تصويره هم. په جاپاني ژبه کې ډېرې مشهورې دي. له پښتو لنډيو سره سيالي کولای شي، خو کم خوند او اهنګ چې د وزن او اهنګ له مخې په پښتو لنډيو کې شته د نړۍ په نورو ژبو کې يې ساری نه ليدل کېږي.

www.melitahrik.com
0777 400 116

څلورم څپرکی

د لنډيو په هکله ليکل شوي اثار

د لنډيو په برخه کې ډېر اثار ليکل شوي، خو کوم اثار چې چاپ شوي او ماته معلوم دي، د هغو يوه لنډه يادونه کوو.

د يادولو وړ بولو چې ځينې فلکلوري کيسې چې د ضرورت په وخت کې په کې لنډې راوړل شوي دي او بيا د کتاب په بڼه چاپ شوي، هغه هم په دغو يادو شويو کتابونو کې راوړل شوي دي.

۱- پښتني سندرې، لومړی ټوک

مهتم: محمد دين ژواک

څپرونکی: پښتو ټولنه

د چاپ نېټه، (۱۳۴۴) ل کال زمري د کابل عمومي مطبعه.

موضوع د پښتو ولسي ادب: لنډې، بابولالې، د اتني نارې، د شين خالي نارې او د کاکړو غاړې په کې راغلي دي، چې د لنډيو شمېر يې تر اتو زرو څخه اوږي، دا د پښتو ادبياتو د شفاهي ادب يوه لويه مجموعه ده.

۲- د پښتونخوا د شعر هاروبهار

ټولونکی: ډارمسټر فرانسوي

خپرونکی: د پاریس ختیځ ټولنه.

د خپرېدو کال (۱۸۸۸)م د پاریس سرکاري مطبعه.

موضوع: په دې اثر کې د پښتو لنډۍ، غزلې، چاربيتې، متلونه، کيسې، سندرې او نور راټول شوي دي.

۳- د خلکو سندرې

ليکوال: حبيب الله رفيع

خپرونکی: د افغانستان علومو اکاډمي او ادب ټولنه

د خپرېدو کال (۱۳۴۹)ل دولتي مطبعه.

موضوع: د پښتو د ولسي ادب د ميندو سندرې، د وړو شاعري، کيسې د لويانو سندرې، محلي پارچې د اتن نارې، بابولاي، لنډۍ، خالونه، سروکي، منظوم متلونه، د هوتکو نارې، کاکړۍ ساندي، غږونه، د مروتو کسرونه، مقامونه، چاربيتې، بدلې، بگتۍ، داستانونه او مشاعرې له پېژندگلوي او نومونو سره په کې راغلي دي او د ولسي ادب د خپرونکو مرستندوی دي.

۴- ملي سندرې

ليکوال: محمد گل نوري

خپرونکی: پښتو ټولنه

د خپرېدو کال (۱۳۲۳) ل دولتي مطبعه

موضوع: پښتو لنډۍ، بابولالې او اتڼ نارې، د استاد نوري له خوا راټولې شوي دي د لنډيو شمېر يې (۳۰۰۰) او د اتڼ د نارو شمېر يې (۱۰۳) او د بابولالو يې (۱۱۲) ته رسېږي، وروسته ددې کتاب پر بنسټ د پښتني سندرې لومړی ټوک د زياترو مخونو او زياتو شمېر لنډيو په لرلو سره خپور شو (وگورئ پښتني لنډۍ لومړی ټوک)

۵- پرونی

مولفه او راټولونکې: مستوره شال

مهتم: نېک محمد پکتیانی

د خپرېدو کال: (۱۳۳۳) دوه زره ټوکه

موضوع: د پښتونستان د ملي موضوع په باب څو ويناوې او د مستورې او څو نورو پښتنو مېرمنو، لکه حلیمې، زینتې مومندې، هاجرې، شعرونه، سندرې او يو شمېر لنډۍ په کې راغونډې شوي دي.

۶- گل ټپې لومړی ټوک

ټولونکې: گل محمد خان کاکړ

د خپرېدو کال (۱۹۶۱) م اسلاميه پريس کويته

موضوع له (الف) څخه تر (ی) په ترتیب سره زرگونه پښتو لنډۍ په کې راغونډې شوي او خوندور اثر دی.

۷- گل تپي، دويم ټوک

ټولونکی: گل محمد خان کاکړ

د خپرېدو کال، نه لري

موضوع دا هم د پښتو لنډۍ یوه مجموعه ده چې بیا هم په دوو برخو کې د الفبې په ترتیب شروع شوي او دا برخه یې له یوې ضمیمې سره په یوه ټوک کې راغلې ده.

۸- گل تپي درېيم ټوک

ټولونکی: گل محمد خان کاکړ

د خپرېدو کال: نه لري

خپروونکی: اسلامیه پریس کویټه

موضوع: د ولسي شاعری، د چاربيتو، غزلو، لوبو، لنډیو، رباعي گانو او د ولسي شاعری، نورو رنگارنگ شعرونو مجموعه ده. د درېيم ټوک موضوع هم لکه چې یادونه وشوه، ولسي شاعري ده. دا هم د پښتو لنډیو درېيمه برخه ده، چې بې له ردیفه پر دوو کوچنیو بېلابېلو برخو کې راټولې شوې دي.

۹- لېونی

مصنف: اکمال خان لہونی

خپروونکی: عوامي کتاب خانہ، پېښور

د خپرېدو ځای: منظور عام پریس، پېښور

موضوع: د ولسي شاعری، ځینې نمونې

۱۰- اله دین چراغ

تصنيف: عزیز الرحمن

خپروونکی: قدیمی کتاب خانہ، پېښور

د خپرېدو ځای منظور عام پریس، پېښور

موضوع د اله دین چراغ د مشهورې فلکلوري کیسې منظومه

پښتو ترجمه ده او د کیسې د رنگینۍ لپاره ځای پر ځای لنډۍ،

لویې او نور ولسي شعرونه په کې راغلي دي.

۱۱- تپې

ټولونکی: سید اکبر صابر

خپروونکی: رحمان ایند کمیانی بک سلیرز

د خپرېدو ځای: حمیدیه پریس، پېښور

موضوع: د پت، وطن، جانان، زلفو، پیزوان، بېلتون، سترگو،

سالو، گودر، اختر، غم، غماز، طیب، پسرلی، ملتان، چمنی

خان، منگی، شونډو او نورو عناوینو لاندې د لنډیو انتخاب او
چان دی.

۱۲- چمنی خان

مصنف: عبدالوهاب دستي

خپرونکی: رحمان گل اینډ کمپني بک سلیرز

د خپرېدو کال: نه لري

خپرېدو ځای: سرحد الکتريک پریس، پېښور

موضوع: د انگرېزانو او نورو پرضد د نامتو ملي مجاهد (چمني
خان) د مبارزو داستان دی، چې د ولسي اشعارو په طرز په لنډیو،
لوبو، غزلو او نورو کې په خواره ډول لیکل شوي دي.

۱۳- نوې کیسه د شهزاده لال او اونیلمی شهزادگی

مصنف: طالب ولي محمد خان

خپرونکی: رحمان گل خان اینډ کمپني نیو اکشال

موضوع: د دوو مینانو یو فلکلوري کیسه ده چې په ولسي نظم کې
اچول شوې او ځای پر ځای لوبې، لنډۍ او رباعي گانې هم د کیسې
د رنگینۍ په غرض په کې راغلي دي.

۱۴- د غم ټال درستم خان، بي بي شريني

مصنف: میا قدرت شاه د ملنگي شريف

خپرونکی: حاجي محمد عبدالخالق فضل مالک

د خپرېدو ځای: شاهين برقي پريس، پېښور

موضوع: د دوو مینو فلکلوري کیسه ده چې ځای پر ځای رباعي گانې او لنډې هم په کې راغلي دي.

۱۵- د فکر ټال او خونديناکې ټپې

مصنف: سيد اکبر صابر

خپرونکی: ميا حاجي محمد عبدالخالق فضل مالک

د خپرېدو ځای: نيوايگل ستار پريس

موضوع: د نوموړي شاعر د ولسي طرز شعرونه، لکه چاربيټي، عزلي، لوبې، رباعي گانې، لنډې او نور په کې راغلي دي.

۱۶- ناول د ماه رخي

ليکونکی: راحت زاخيلي

په فرمايش د حضرت ايف ار اين ايچ صاحب

موضوع: دا کتاب فی الواقع صحيح قصه ده، د حال زماني سرگذشت دی، د سترگو ليدلی حال دی چې په سنه (۱۹۰۶-۱۹۰۷-۱۹۰۸-۱۹۰۹) کې تېره شوې ده.

په نثر ليکلی شوی ناول دی چې ځای پر ځای لنډې او بيتونه هم لري.

۱۷- رويل گلونه

مصنف: رويل خان رويل د نوښار

ناشران: حاجي عبدالمنان او محمد اجمل، اسلامي کتابخانه

د خپرېدو ځای: حمیدیه پریس، پېښور.

موضوع: د ولسي شعرونو، رباعي گانو، لوبو، غزلو، مسرو او

نورو شعري مجموعه.

۱۸- زخم پتی

مصنف: جمال شاعر

ناشر: نوراني کتابخانه

د خپرېدو ځای: منظور پریس، پېښور

موضوع: د یاد ولسي شاعر د نظم، شعرونو، کیسو، چاربتو،

لوبو، لنډیو او نورو مجموعه ده.

۱۹- الف لیلی

مصنف: گل دراز اصیل

خپرونکی: عوامي کتابخانه نیواکمال

موضوع: د فتح باب شهزاده، فلکلوري کیسه ده چې په کیسه کې

غزلي، لوبي او لنډی هم راغلي دي.

۲۰- طالب جان

مصنف: شاعر ولي

خپرونکی: عوامي کتابخانه نیو اکشال

د خپرېدو ځای: شاهین برقي پریس، پېښور

موضوع: د طالب جان فلکلوري کیسه په کې په نظم شوې او د کیسې د جذابیت په غرمو لنډې، لوبې او غزلې هم په کې راغلي دي.

۲۱- حکایت لاجواب

تصنيف: علي حيدر جوشي

ناشران: حاجي عبدالمنان او محمد اجمل، اسلامي کتابخانه

د خپرېدو ځای: حمیدیه پریس، پېښور

موضوع: د حضرت یوسف د سوره منظومه ترجمه ده او ځای پر ځای په کې لوبې، لنډې او غزلې هم راغلي دي.

۲۲- د زره ټکور

مصنف: سلیم شاه

خپرونکی: اسلامي کتابخانه، پېښور

د خپرېدو ځای: منظور عام پریس، پېښور

موضوع: د یاد ولسي شاعر د داستانونو، لوبو، غزلو، رباعي گانو مسرو او نورو ولسي شعرونو مجموعه ده.

۲۳- د فرهاد او شريني کيسه

مصنف: ولي محمد افغان

خپرونکی: زمان گل عوامي کتابخانه

د خپرېدو ځای: شاهين پريس، پېښور

موضوع: د شريني او فرهاد تاريخي کيسه، د پښتو د مشهور ياد ولسي شاعر له خوا ولسي سندرو او داستان په چوکاټ کې ليکل شوې، او ځای پرځای د کيسې د رنگينۍ لپاره لويې، سندرې، لنډې او غزلې په کې راغلي دي.

۲۴- د پر غم

ليکونکی: جمال د گنداب شاعر

خپرونکی: حاجي عبدالمنان محمد اجمل د اسلامي کتابخاني

مالکان

د خپرېدو کال: نه لري

موضوع: د مومن خان او شريني د ناکامې مينې ملي کيسه يې په ولسي نظم او لنډيو کې اچولې او په (۱۶) برخو کې يې ترتيب کړې

ده.

۲۵- قصه د لوی ځوان صاحب

مصنف: عزیزالله پردیس

خپرونکی: حاجي محمد عبدالخالق فضل مالک

د خپرېدو ځای: منظور عام پریس، پېښور

موضوع: د لوبو، مقامونو او لنډیو مجموعه ده، چې په پورتنی نامه یوه کیسه په کې راغلي ده.

۲۶- علي بابا چالس چور

مصنف: طالب محمد ولي محمد

خپرونکی: حاجي عبدالخالق فضل مالک

د خپرېدو ځای: شاهین برقي پریس، پېښور

موضوع: د علي بابا او څلوېښتو غلو کیسه ده، چې په مثنوي قالب کې نظم شوي، او ځای ځای لنډی او ولسي چاربيتي هم په کې راغلي دي.

۲۷- د ټکرو شکور

تصنيف: کندرخټک

ناشر: حاجي فضل احمد

د چاپ ځای: منظور عام پریس، پېښور

موضوع: د پښتو ولسي ادب په زړه پورې لوبې، کيسې، چاربيتې، نيمکۍ، غزلې، تپې، حمدونه، لنډۍ، نصيحتونه او نعتونه په کې راغلي دي.

۲۸- قصه د عثمان شهزاده

مصنف: اميرحيدر

ناشر: عوامي کتابخانه، نيوک اکشال

موضوع: يوه فلکلوري کيسه ده، چې د نظم په ترڅ کې په کې لوبې، لنډۍ او غزلې هم راغلي دي.

۲۹- قصه د شهزاده اورنگ او بناپېرۍ تاجبرو

مصنف: نورمحمد

ناشر: اسلامي کتابخانه

موضوع: يوه فلکلوري کيسه ده چې د يوه ولسي شاعر له خوا په ولسي شعرونو او لنډيو ليکل شوې ده.

اخځونه

- ۱- پښتو لنډۍ، سليمان لايق او مجاور احمد زيار، ۱۳۶۳ ل کال.
- ۲- پښتني لنډۍ، بېلابېل چاپونه
- ۳- د ادب تيوري اساسونه، دوست شينواری، ۱۳۶۵ ل کال.
- ۴- د پښتو شفاهي ادبيات، غوثۍ خاورې، ۱۳۶۶ ل کال.
- ۵- پښتو پانگه، لومړی ټوک، حبيب الله رفيع، ۱۳۵۴ ل کال.
- ۶- پښتو پانگه، دويم ټوک، حبيب الله رفيع، ۱۳۵۶ ل کال.
- ۷- پښتني سندرې، لومړی ټوک، محمد دين ژواک، ۱۳۳۴ ل کال.
- ۸- د لنډيو نومونه، د ژبو او ادبياتو پوهنځي لکچرنوټونه

مننه او کوروداني

د افغانستان ملي تحريک د هېواد پال او فرهنگپال شخصيت
بناغلي (حاجي عالم خان) څخه د زړه له تله مننه کوي چې د دې
اثر چاپ ته يې اوږه ورکړه. ملي تحريک وياړي چې د علمي
اثارو د چاپ لړۍ يې پيل کړې ده. د لړۍ به دوام لري. مور له
ټولو درنو هېوادوالو څخه په خورا درنښت هيله کوو چې په خپل
معنوي او مادي وس د کتابونو د چاپ د لړۍ لا پسې وغځوي.
يو ځل بيا د دې اثر له ليکوالي او چاپوونکي څخه د زړه له تله
مننه کوو چې د دې اثر د ليکلو او چاپولو جوگه شول.

په فرهنگي مينه

د افغانستان ملي تحريک

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**